

Bevisstløse og andre hjelpeløses vern mot voldtekt

En juridisk oppgave om festrelaterte voldtekter

Juridisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2016

Kand.nr : 523,575.

Antall ord: 8394.

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING	2
1.1 AVGRENSNING OG OPPBYGGING	3
1.2 METODE	4
2.0 ET FOREBYGGENDE PERSPEKTIV	5
3.0 HOVEDDEL	8
3.1 INNLEDNING	8
3.2 VOLDTEKT - STRL. § 291	9
3.2.1 SENTRALE UTTRYKK I SEKSUALLOVGIVNINGEN	9
3.2.2 STRAFFBARHETSVILKÅRENE	13
3.2.3 DEN OBJEKTIVE GJERNINGSBESKRIVELSE I STRL. § 291 BOKSTAV B	13
3.2.4 STRAFFESKJERPENDE: STRL. § 292, BOKSTAV D	18
3.2.5 SUBJEKTIVE VILKÅR	18
3.3 UTFORDRINGER VED ETTERFORSKNING AV VOLDTEKTER	22
3.3.1 PRINSIPPER VED ETTERFORSKNINGEN	23
3.3.2 BEVISSITUASJONEN	24
4.0 AVSLUTNING	26
5.0 LITTERATURLISTE	28

1.0 Innledning

Vi har valgt temaet festrelaterte voldtekter for vår bacheloroppgave. Andelen voldtekter som er relatert til fest synes å være økende; i 2014 var 48 prosent av alle anmeldte voldtekter festrelaterte, mot 38 prosent i 2013.¹ Vi har valgt dette temaet fordi vi begge deltok i etterforskningen av slike saker i vårt praksisår ved Politihøgskolen, og saksområdet fanget vår interesse. Vi ønsket med oppgaven å se nærmere på hvilket vern bevisstløse og andre hjelpeløse har mot å bli utsatt for slike seksuelle overgrep.

Et selvsagt og grunnleggende utgangspunkt er at all seksuell kontakt skal være basert på frivillighet. Voldtekt bryter med dette utgangspunktet ved at man på ulike måter påtvinger noen seksuell omgang, enten med seg selv eller med andre.

Seksuelle overgrep er betydelige samfunnsproblemer i Norge. Å utsettes for slike hendelser kan medføre vesentlig ødeleggelse av helse og livskvalitet for de som rammes. Seksuelle overgrep representerer med andre ord alvorlige lovbrudd. Å forebygge og bekjempe seksuelle overgrep er derfor en viktig samfunnsoppgave.²

Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven eller strl.) § 291 inneholder den objektive gjerningsbeskrivelsen for voldtekt. Det straffbare forholdet er beskrevet slik at voldtekten kan skje på tre noe ulike, men sidestilte måter, henholdsvis bokstav a, b og c.³ De tre alternativene er av samme alvorlighetsgrad. I oppgaven skal vi ta for oss bokstav b, da det er denne som gjerne kommer til anvendelse ved festrelaterte voldtekter, fordi bestemmelsen beskytter det offeret som er bevisstløst, en tilstand som lett kan oppstå når det er alkohol og andre rusmidler inne i bildet.

Det som kjennetegner festrelatert voldtekt, er at den ofte skjer mellom unge personer som er omtrent like gamle, og som tilhører samme miljø. Voldtekten finner ofte sted på fest, nachspiel, eller større arrangementer. Grunnet inntak av alkohol og andre rusmidler, svekkes motforestillinger mot straffbare handlinger og terskelen for å begå seksuelle overgrep senkes. Dette gjør at faren for at noen feiltolker andres opptreden eller uttalelser som samtykke til

---

¹ Voldtektsgruppa v/ Kripes, *Voldtektssituasjonen 2014*, Oslo 2015 s. 4-6. I samme år ble samlet anmeldt 1223 voldtekter på landsbasis.

² Siri Thoresen og Ole Kristian Hjemdal v/ Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), *Vold og voldtekt i Norge - En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv* Oslo 2014 s. 29.

³ Johs. Andenæs, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelser*, Oslo 2008 s. 142-143

seksuell omgang, øker. Beruselsen kan også gjøre at personer mister vilje og evne til å motsette seg at andre har seksuell omgang med dem.⁴

Politiet har ved flere tilfeller vært kritisert i media for å ha for dårlig kvalitet på etterforskningen av voldtektssaker, og for tilhørende høy henleggelsesprosent for slike saker. Aftenposten laget våren 2015 en serie de kalte “1 av 100” som henspilte på at det tilsynelatende bare er én av hundre voldtekter i Norge som ender i fellende dom.⁵ Tidligere politiinspektør Rohde skrev i Politiforum sommeren 2015 at dette var gal bruk av statistikk. Hun informerte om at Aftenposten hadde inkludert mørketallene, det vil si voldtektene som aldri har blitt anmeldt, i sin statistikk. Når voldtekten ikke er anmeldt, kan selvsagt ikke politiet kritiseres for å ikke ha etterforsket den godt nok til å ende i tiltale og dom.⁶ Like fullt er det slik at bare 179 voldtektssaker endte i retten i 2014, av 1223 anmeldte voldtektssaker dette året.⁷

1.1 Avgrensning og oppbygging

Denne juridiske oppgaven belyser gjeldende rett på området festrelaterte voldtekter, som er begått overfor bevisstløse personer, eller personer som av andre grunner ikke er i stand til å motsette seg handlingen, jf. strl. § 291, bokstav b. Voldtekter ved bruk av vold og trusler kan selvsagt også forekomme i festsammenheng, jf. strl. § 291 bokstav a og c. På grunn av oppgavens begrensede omfang vil voldtekter av slik karakter ikke bli behandlet i oppgaven.

Vår oppgave er begrenset til å omhandle personer av begge kjønn over seksuell lavalder.⁸ Seksuelle overgrep mot barn reiser egne problemstillinger, som dekkes av andre bestemmelser i straffeloven. Disse vil ikke bli drøftet i denne oppgaven. Seksuelle overgrep rammer i hovedsak kvinner. Likevel tilstreber vi i denne oppgaven å benytte kjønnsnøytrale

---

⁴ Rolf. B. Wegner, *Strafferett spesiell del*, Drammen 2015, s. 201.

⁵ Se Aftenpostens internettsider <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/1-prosent-av-voldtektene-ender-med-fellende-dom-7990675.html> (november 2015).

⁶ Se Aftenpostens internettsider <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/1-prosent-av-voldtektene-ender-med-fellende-dom-7990675.html> (november 2015).

⁷ Voldtektsgruppa v/ Kripos, *Voldtektssituasjonen 2014*, Oslo 2015 s. 5. De 179 sakene er begrenset til samtlige rettskraftige avgjørelsen pr. 14. november 2014, ut fra anmeldelser i perioden 2011-2013. I perioden var det totalt var 2154 voldtektsanmeldelser, da flere av disse 2154 sakene pr. 14. november 2014 fortsatt var under etterforskning eller behandling i domstolene.

⁸ Johs. Andenæs, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelser*, Oslo 2008 s. 153.

ord, fremfor “han” om overgriperen og “hun” om offeret. Dette fordi det er viktig å være bevisst på at også menn blir utsatt for seksuallovbrudd.

Vi vil ikke ta for oss forsøk og medvirkning, grunnet oppgavens begrensede omfang.

Vi vil begynne denne oppgaven med å presentere oppgaven i et forebyggende perspektiv. I oppgavens hoveddel redegjør vi for den objektive gjerningsbeskrivelsen i strl. § 291, bokstav b. Deretter vil vi drøfte bruken av bestemmelsen med utgangspunkt i rettspraksis og juridisk litteratur. Vi vil deretter drøfte de subjektive vilkårene av bestemmelsen.

Det er en rekke utfordringer med etterforskningen av spesielt festrelaterte voldtekter. Disse momentene vil vi belyse nærmere i hoveddelens avsluttende del.

1.2 Metode

I oppgaven har vi brukt en juridisk tilnærming for å finne ut mer om bestemmelsen.

Opgavens primære rettsregel er strl. 2005 § 291, bokstav b. Vi vil også trekke inn strl. §§ 292, 294 og 295. Vi bruker rettspraksis i form av dommer fra Høyesterett og Lagmannsretten for å illustrere bruken av bestemmelsene i rettssystemet.

Grunnet en stor revidering av kapitlet om seksuallovbrudd i år 2000, er bestemmelsene i straffeloven 1902 i hovedsak videreført i straffeloven 2005.⁹ At den nye straffeloven trådte i kraft hadde altså liten praktisk betydning. Som forklart over, vil vi i oppgaven bruke straffeloven 2005 som utgangspunkt for drøftelsen. I dommene vi viser til, vil imidlertid straffeloven av 1902 være anvendt, fordi det ennå ikke finnes noen dommer av den nye straffeloven. Dette er uproblematisk for oppgavens formål, da ikrafttreddelsen av den nye straffeloven altså ikke førte med seg noen særlig realitetsendring for voldtektsbestemmelsen.¹⁰

Vi har benyttet oss av forarbeidene til straffeloven 2005.¹¹ Vi har også brukt forarbeidene til endringene i kapitlet om seksuallovbrudd som ble foretatt i år 2000.¹² Som kilde til

---

⁹ Rolf. B. Wegner, *Strafferett spesiell del*, Drammen 2015, s. 201.

¹⁰ Vedlegg 1 viser et lovspeil av aktuelle bestemmelser i seksuallovgivningen i henholdsvis straffeloven 1902 og straffeloven 2005.

¹¹ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009).

¹² Ot.prp. nr. 28 (1999-2000).

informasjon om forebygging og etterforskning av voldtekter, har vi brukt ”Handlingsplan mot voldtekt 2012-2014”, samt ”Fra ord til handling” fra 2008.¹³ Boken “I forkant – Kriminalitetsforebyggende politiarbeid” av Myhre Lie har vi brukt som grunnlag for teori om forebygging. Vi har brukt Riksadvokatens rundskriv og “Elektronisk veileder i voldtektssaker” fra politiets nasjonale nettsted for kompetansedeling, for å få innblikk i noen viktige utfordringer ved etterforskningen. For bruk av statistikk og dagsaktuell informasjon viser vi til NKVTOs (Nasjonalt kunnskapssenter og vold og traumatisk stress) “Vold og voldtekt i Norge”, samt Kripøs’ “Voldtektssituasjonen 2014” og deres *Kjernekar*-kampanje.

2.0 Et forebyggende perspektiv

Å forebygge vil si å være i forkant av noe negativt, i dette tilfellet et lovbrudd, og dermed forhindre at det skjer.¹⁴ I dette kapittelet skal vi se at politiet er lovpålagt å forebygge lovbrudd, hvordan voldtekt er ment å forebygges gjennom straffeloven og se på hvorfor det er viktig å forebygge voldtekt. Vi vil trekke frem kampanjen *Kjernekar* som er et konkret tiltak fra politiet med det formål å forebygge festrelaterte voldtekter.

Arbeidet med å forebygge voldtekt og andre seksuelle overgrep er en prioritert oppgave for regjeringen¹⁵ og for Riksadvokaten.¹⁶ I forordet til “Handlingsplan mot voldtekt 2012-2014” påpekes det at voldtekt representerer alvorlig kriminalitet som påfører fornærmede store lidelser. Ved slike lovbrudd spres utrygghet og frykt generelt i befolkningen. Det er derfor viktig å legge til rette for at slike overgrep forebygges, etterforskes og behandles ved domstolen på en god måte. Det er ønskelig at både de helsemessige og rettslige aspektene ved slike overgrep blir ivaretatt.¹⁷

Politiets overordnede mål står beskrevet i lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven) § 1. Politiet skal “gjennom forebyggende virksomhet ... være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelig velferd for øvrig”. Rettssikkerhet, trygghet og alminnelig velferd for øvrig er samfunnsbehov som

---

¹³ NOU 2008: 4

¹⁴ Elisabeth Myhre Lie, *I Forkant – Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*, Oslo 2011 s. 21.

¹⁵ *Handlingsplan mot voldtekt 2012-2014*, 2012 s. 7.

¹⁶ Riksadvokatens rundskriv fra 08.11.13. *Politiets og påtalemyndighetens behandling av voldtektsaker - oppfølging av regjeringens handlingsplan mot voldtekt 2012-2014 - direktiver og anbefalinger*, Oslo 2013 s. 1.

¹⁷ *Handlingsplan mot voldtekt 2012-2014*, 2012 s. 6.

politiet må ivareta gjennom sine oppgaver.¹⁸ I politilovens § 2 beskrives politiets oppgaver mer konkret. I bestemmelsens nr. 2, ser vi at politiet skal forebygge kriminalitet. Det er altså nedfelt både i politiets mål og oppgaver at de skal arbeide forebyggende, jf. bruken av “skal” i begge bestemmelsene.

Strafferetten er ment å forebygge lovbrudd gjennom sin individual- og allmennprevensjon.¹⁹ I lovforarbeidene til den nye straffeloven står det at “formålet med straffen må være å styre atferden i fremtiden”.²⁰ Man ønsker altså å forebygge at folk utfører voldtekter, ved at voldtekt er straffebelagt. Lie skriver at forebygging av kriminalitet har blitt et viktig supplement til politiets reaksjon på lovbrudd. Det å arbeide både i forkant og i etterkant av et lovbrudd har blitt to likeverdige strategier for politiet for å hindre fremtidig kriminalitet.²¹

Strafferammene for seksuallovbrudd har økt gradvis ved de ulike revideringene. I den nye straffeloven ble maksimal fengselsstraff for voldtekt utført etter strl. § 292²² økt fra 10 år til 15 år. Strafferammen for grovt uaktsom voldtekt har økt fra fem til seks års fengsel. Disse endringene kan sees på som at samfunnet stadig ser mer alvorlig på lovbruddet voldtekt. Som alle andre straffebud, skal straffeloven til enhver tid gjenspeile samfunnets oppfatning av hva som skal anses som straffverdig. Grunnet samfunnets endrede seksualmoral, er seksuallovbruddene en gruppe lovbrudd som har vært omfattende revidert flere ganger.²³ Forhåpentligvis kan endringene også virke forebyggende ved at de påvirker folks frykt, holdninger og vaner, hvilket knytter seg til den allmennpreventive virkningen.²⁴

Likevel har straffens faktiske virkning vært problematisert en rekke ganger. Eksempelvis skriver Andenæs at både lovovertrédelsens art, oppdagelsesrisikoen og strengheten av straffen vil ha innvirkning på den allmennpreventive virkning. Han mener at oppdagelsesrisikoen nok kan spille en større rolle enn straffens strenghet.²⁵

---

¹⁸ Ragnar L. Auglend, Henry John Mæland og Knut Røsandhaug, *Politirett*, Oslo 2004 s. 192.

¹⁹ Elisabeth Myhre Lie, *I Forkant – Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*, Oslo 2011 s. 125.

²⁰ Ot.prp nr. 90, 2003-2004 s. 20.

²¹ Elisabeth Myhre Lie, *I Forkant – kriminalitetsforebyggende politiarbeid*, Oslo 2011 s. 23.

²² Tilsvaret § 192, 2. ledd i straffeloven 1902.

²³ Rolf. B. Wegner, *Strafferett spesiell del*, Drammen 2015, s. 193.

²⁴ Elisabeth Myhre Lie, *I Forkant – Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*, Oslo 2011 s. 20-21.

²⁵ John.Andenæs *Straffen som problem*, 2. utgave, Halden 1996 s. 51-54.

Det er ikke gjennomført noen representative studier som kan gi et fullstendig bilde av voldtekter begått i Norge. I NOU 2008: 4 anslås det at det årlig begås et sted mellom 8000 og 16000 voldtekter eller voldtektsforsøk i Norge.²⁶ På bakgrunn av statistikk som viser at det ble anmeldt 1223 voldtekter på landsbasis i 2014, tegner dette et bilde av en relativt lav anmeldelsestilbøyelighet i voldtektssaker. Den lave anmeldelsestilbøyeligheten innebærer at det er store mørketall på området.²⁷ Det er viktig at voldtekt anmeldes til politiet. Dersom sakene anmeldes, etterforskes grundig og flere saker ender med tiltale, vil det sende et signal til voldtekts ofre om at det nytter å anmelde. Det vil også sende et signal til mulige fremtidige gjerningspersoner, om at voldtekt blir tatt alvorlig, ved at oppdagelsesrisikoen øker.

Det er mange og sammensatte årsaker til de store mørketallene ved voldtekter. En påvirkningsfaktor til en lav anmeldelsestilbøyelighet, er at det ungdommen har blitt utsatt for ved festrelatert voldtekt, ikke stemmer overens med ungdommens bilde av den typiske voldtekten. Unge klandrer ofte seg selv i slike situasjoner. Hvis forholdet i det hele tatt blir anmeldt, går det ofte lang tid før anmeldelsen blir innlevert. Dette fordi de ofte ikke forstår at de har vært utsatt for et seksuelt overgrep før etter en stund.²⁸ Dette vil gi et dårligere utgangspunkt for etterforskningen.

Som skrevet tidligere er de festrelaterte voldtektene knyttet til fester og uteliv på byen. Ofte har det vært forutgående kontakt mellom offer og gjerningsperson i forkant av overgrepet. I disse sammenhengende konsumeres gjerne store mengder alkohol. De festrelaterte voldtektene syntes å være et voksende problem og mengden av alkohol er økende. Mange som anmelder voldtekt forklarer at de fikk blackout i løpet av kvelden, og ikke husker hva som har skjedd.²⁹

I mange av de festrelaterte voldtektene, er både offer og gjerningsperson i tenårene. En voldtekt kan dermed få store konsekvenser for begge parter senere i livet. Det er derfor viktig å forebygge festrelaterte voldtekter. Majoriteten av gjerningspersonene i disse voldtektene er unge menn og gutter. Kripos har siden 2013 arbeidet med en landsdekkende holdningskampanje kalt *Kjernekar*. Kampanjen er et tiltak i arbeidet med å forebygge nettopp

---

²⁶ Voldtektsgruppa v/ Kripos, *Voldtektsituasjonen 2012*, Oslo 2013 s. 12.

²⁷ Voldtektsgruppa v/ Kripos, *Voldtektsituasjonen 2014*, Oslo 2015 s. 4-9.

²⁸ NOU 2008: 4 s. 43-46.

²⁹ Marianne Sætre og Veslemøy Grytdal v/ Strategisk stab Oslo politidistrikt, *Voldtekt i den globale byen - Endringer i anmeldte voldtekter og seksualkultur i Oslo*, Oslo 2011 s. 23.

voldtekter som er relatert til fest og rus. Kjernekar henspiller på en som følger ekstra med på fest, og som tør å si i fra til kompisene sine hvis de beveger seg over grensen. En kjernekar er der for vennene sine, gutter som jenter, når de mister kontrollen.³⁰

Hele landets politidistrikter har vært involvert og har bidratt sterkt i gjennomføringen av kampanjen. Den har fått positiv mottagelse, og både politidistrikter og eksterne aktører har uttrykt ønske om å bruke kampanjen videre. I 2014 var kampanjen først og fremst rettet mot russetiden og festivaler - altså arrangementer der unge mennesker samles og hvor det ofte blir drukket store mengder alkohol.³¹ I Salten politidistrikt tok de *Kjernekar*s budskap direkte opp med russen ved at all russ fikk besøk av politiet på skolen og hvor ungdommene ble oppfordret til å være en kjernekar.³²

Det er ikke bare politiet som jobber med å forebygge voldtekter og konsekvenser av slike lovbrudd. I NOU 2008: 4 nevnes en rekke andre aktører som gjennom sitt virke bidrar med hjelp til og oppfølging av overgrepsoffer, forebygging av voldtekt gjennom holdningsarbeid og opplysning, og rehabilitering av overgriperen. Eksempler på viktige aktører er skolen, overgrepsmottakene, familievernkontoret, samt frivillige organisasjoner og ressursentre som DIXI og krisesentrene.³³ Ungdom uttrykker et ønske om mer informasjon om seksuelle overgrep.³⁴ På bakgrunn av dette er det viktig at forskjellige aktører samarbeider om informasjons- og undervisningsopplegg.

3.0 Hoveddel

3.1 Innledning

Strl. § 291 er ett av flere straffebud som omfatter det vi kaller seksuallovbrudd. Straffebudene omfatter straffbare handlinger knyttet til kjønnsorganer og kjønnslig aktivitet. Handlingen trenger ikke nødvendigvis å være seksuelt motivert.³⁵

---

³⁰ Facebook.com/kjernekar

³¹ Voldtektsgruppa v/ Kripos, *Voldtektsituasjonen 2014*, Oslo 2015 s. 4.

³² Se Politiets internettsider https://www.politi.no/aktuelt/nyhetsarkiv/2014_04/Nyhet_13635.xml (november 2015).

³³ NOU 2008: 4, s. 71-75.

³⁴ NOU 2008: 4, s. 47.

³⁵ Rolf. B. Wegner, *Strafferett spesiell del*, Drammen 2015, s. 193

I dette kapitlet vil vi redegjøre for og drøfte bruken av bestemmelsen som er mest aktuell ved festrelaterte voldtekter. Vi vil først drøfte uttrykkene samleie, seksuell omgang og seksuell handling, som er relevante for oppgaven. Vi vil deretter drøfte de objektive vilkårene i gjerningsbeskrivelsen i strl. § 291, bokstav b. Videre vil vi drøfte de subjektive vilkårene. Her vil det bli relevant å trekke inn grovt uaktsom voldtekt etter strl. § 294. Til slutt vil vi se på noen av utfordringene ved etterforskningen av festrelaterte voldtekter.

3.2 Voldtekt - Strl. § 291

3.2.1 Sentrale uttrykk i seksuallovgivningen

For å bli dømt for voldtekt etter straffelovens § 291, må vilkåret om seksuell omgang være oppfylt. Det mest relevante uttrykket i vår oppgave er altså seksuell omgang. Seksuell omgang kan være utført ved samleie, noe som vil virke straffeskjerpene. Vi drøfter derfor også dette begrepet. Uttrykket seksuell handling vil også bli drøftet, da det avgrenser uttrykket seksuell omgang nedad. De tre uttrykkene betegner handlinger av ulik alvorlighetsgrad.³⁶

3.2.1.1 Samleie

I straffeloven 1902 ble uttrykket samleie presisert i § 206. En slik bestemmelse er ikke videreført i den nye straffeloven, men § 292 omhandler det samme ved at den angir en minstestraff for voldtekt når voldtekten blant annet er gjennomført ved samleie, jf. bokstav a til c. Det foreligger samleie ved innføring av en manns penis i skjede- eller endetarmsåpning, jf bokstav a. Det er nytt i straffeloven 2005 at det nå er tilstrekkelig for at handlingen skal regnes som fullbyrdet samleie, at penis føres inn i skjedeåpningen. I straffeloven 1902 § 206 ble uttrykket “vaginalt samleie” benyttet. Samleie var først fullbyrdet når penis var ført inn i skjeden. Det samme er tilfellet med uttrykket “analt samleie” i straffeloven 1902. Penis måtte da føres inn i endetarmen for at et samleie skulle være fullbyrdet. I dagens straffelov er det tilstrekkelig at penis føres inn i endetarmsåpningen.³⁷

---

³⁶ Johs. Andenæs, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelser*, Oslo 2008 s. 139.

³⁷ Ot. prp. nr. 22, 2008-2009 s. 439.

Analt samleie ble ikke regnet som samleie i lovens forstand før ved lovendring i 1989.³⁸ Datidens justis- og beredskapsdepartement skrev i Ot.prp. nr. 79 (1988-1989) at det neppe lenger var grunn til å skille mellom vaginalt og analt samleie i strafferettslig forstand, begrunnet med at også analt samleie utgjør en sterkt krenkende handling som vil medføre store skadevirkninger for fornærmede.³⁹

Likestilt med innføring av penis i skjede- eller endetarmsåpning er innføring av penis i fornærmedes munn, jf. strl. 2005 § 292, bokstav b. Det at fornærmede har sitt kjønnsorgan i lovbryters munn, regnes ikke som samleie. I Rt. 2004 s. 252 ble en 24 år gammel mann ikke dømt for samleie etter å ha tvunget den ene fornærmede til å føre sin penis i en annen fornærmedes sin munn.⁴⁰ Det må altså være gjerningspersonens penis som føres inn i fornærmedes munn. Dommen over regnes imidlertid som seksuell omgang.

I nevnte Ot.prp. nr. 79 (1988-1989) fant justis- og beredskapsdepartementet at oralsex ved at penis føres inn i fornærmedes munn, ikke skulle omfattes av samleiebegrepet. Dette konkluderte de med på grunnlag av at slik type seksuell omgang ville virke unaturlig å omtale som samleie, samt at å bevise at det faktisk har skjedd en inntrengning av penis i munnen, vil være problematisk.⁴¹ Innføring av penis i munn og innføring av gjenstand i skjede- eller endetarmsåpning ble imidlertid likestilt som samleie i lovens forstand ved lovendring i 1992.⁴² At innføring av en gjenstand i skjede- eller endetarmsåpning også er å regne som samleie, fremgår av strl. 2005 § 292, bokstav c.

Hva som regnes som samleie, har betydning for flere forhold. Det vil påvirke strafferammen da denne settes fra tre år til 15 år ved voldtekt til samleie, jf. strl. § 292. Strammerammen for voldtekt til seksuell omgang uten samleie, er 10 år. Om voldtekten er utført ved samleie påvirker også foreldelsesfristen. Den er 10 år for voldtekt til seksuell omgang uten samleie, mens den er 15 år for voldtekt til samleie.⁴³

---

³⁸ Rettsdata.no, se strl. 1902 § 206 note 1793 v/ Magnus Matningsdal.

³⁹ Ot.prp. nr. 79, 1988-1989 s. 13.

⁴⁰ Rt. 2004 s. 252, hentet fra Andenæs, 2008 s. 140.

⁴¹ Ot.prp. nr. 79 (1988-1989) s. 13.

⁴² Johs. Andenæs, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelser*, Oslo 2008 s. 139.

⁴³ Ot.prp. nr. 22, 2008-2009 s. 212-213.

3.2.1.2 Seksuell omgang

Seksuell omgang omfatter samleie og andre intime, samleielignende forhold, som masturbering, å få fornærmede til å masturbere seg selv, suging eller slikking av kjønnsorganer, samt innføring av finger i skjede- eller endetarmsåpningen. Eksempelvis ble en mann nylig⁴⁴ dømt for å ha seksuell omgang ved å ha dratt ned fornærmedes bukse, strømpebukse og truse og deretter ført hånden sin frem og tilbake i berøring med kjønnsorganet hennes i noen minutter. Dette skjedde mens hun var svært beruset og sov tungt på en sofa, og dermed var ute av stand til å motsette seg handlingen.⁴⁵

I Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) stilles det spørsmål ved om innføring av fingre i skjede- eller endetarmsåpning bør likestilles med samleie. Da dette regnes som seksuell omgang, og ikke som samleie, utløses altså ikke minstestrafen og økt strafferamme ved slike type handlinger. I proposisjonen vises det til at synet var delt om hvorvidt innføring av finger skulle tas med i samleiedefinisjonen i den nye straffeloven. Departementet mente at det avgjørende i dette spørsmålet burde være handlingens skadevirkninger. Man antar at inntrengning med fingre kan være like skadelig som inntrengning av gjenstand, og ser at denne typen overgrep særlig vil være aktuell ved overgrep mot barn. Likevel mente departementet at å inkludere innføring av fingre vil gi en for vid definisjon av samleiebegrepet, med tanke på at innføring av fingre da vil utløse minstestraft. Departementet presiserte at man i straffeutmålingen tar hensyn til at slik inntrengning kan være like straffverdig som inntrengning med penis eller gjenstand.⁴⁶

Haugen og Efjestad skriver at å masturbere seg selv til sædavgang i en annen sin munn eller ansikt også omfattes av seksuell omgang. Dette kommer frem i Rt. 1990 s. 760, der en mann ble dømt for blant annet å ha onanert seg selv til sædavgang i munnen og ansiktet til en 13 år gammel gutt.^{47 48} Haugen og Efjestad presiserer ikke om penis var i berøring med fornærmedes munn. Dette er heller ikke presisert i nevnte dom.

---

⁴⁴ Oppgaven ble for det meste skrevet i november og desember 2015.

⁴⁵ Rt. 2015 s. 943, hentet fra Lovdata.no

⁴⁶ Ot.prp. nr. 22, 2008-2009 s. 215.

⁴⁷ Rt. 1990 s. 760, hentet fra Finn Haugen og Jon Sverdrup Efjestad *Strafferett - håndbok*, Oslo 2015 s. 344.

⁴⁸ Etter ikrafttreddelsen av straffeloven 2005, har barn under 14 år fått et sterkere vern ved at man kan dømmes etter voldtektsbestemmelsen, jf. strl. § 299, bokstav c, ved å foreta en såkalt kvalifisert seksuell handling. Denne kvalifiserte seksuelle handlingen omfatter det som vil ligge i grenseland mellom seksuell omgang og seksuell handling hvor offeret er over 14 år.

Å gni penis mot kjønnsorganet til en annen, samt at en mann fører blottet kjønnslem mellom kvinnens lår og holder og beveger det omfattes også av seksuell omgang. Det er ikke et krav om at berøringen mellom blottede kjønnsorganer gjøres ved samleiebevegelser, for at det skal bli betraktet som seksuell omgang. Det vil også omfattes av seksuell omgang hvis mannen i samleiebevegelser beveger sitt blottede kjønnslem mot blottet mage eller seteparti.⁴⁹

3.2.1.3 Seksuell handling

Seksuell handling gjelder mindre alvorlige forhold enn dem nevnt over, jf. strl. § 297. Ved beføling vil forskjellen mellom seksuell omgang og seksuell handling avhenge av bevegelsens intensitet og dens art.⁵⁰ Klare tilfeller av seksuelle handlinger som ikke er grove nok til å omfattes av seksuell omgang, er eksempelvis beføling av bryster eller kjønnsorganer. Beføling av kjønnsorgan vil således regnes som seksuell handling, mens masturbering av en annens kjønnsorgan, regnes som seksuell omgang.⁵¹ Om det faller under omgang eller handling, kommer an på hvor på kroppen befølingen eller berøringen har skjedd, berøringens intensitet og om det har skjedd utenpå klærne eller på bar hud. Et eksempel på anvendelse følger av LG. 2014 s. 25124, hvor en mann ble dømt for blant annet seksuell handling uten samtykke for gjentatte ganger å ha befølt familiens au pair på brystene og lårene, samt å ha holdt henne fast og med klærne på gnidd underlivet sitt mot hennes underliv.

Seksuell handling avgrenses oppad mot seksuell omgang, og nedad mot seksuelt krenkende atferd. Slik atferd reguleres i straffelovens § 298, og omfatter typisk forhold som blotting.⁵²

Som vi ser ovenfor kan man ikke sette en klar grense vedrørende hvilke handlinger som skal omfattes i hver av de nevnte uttrykkene. Et tenkt tilfelle som vi ikke har funnet rettspraksis på eller juridisk teori om, er der mistenkte ejakulerer i en beholder, og gir/påtvinger fornærmede dette i hennes/hans munn, hvor personen eventuelt svelger dette. På den ene siden viser rettspraksis og juridisk teori at seksuell omgang betegner de mest intime handlingene.⁵³ Dette skulle tilsi at et slikt tenkt tilfelle muligens skulle regnes som seksuell handling, jf. strl. § 297, da det her ikke nødvendigvis foreligger fysisk kontakt mellom partene. Det kan likevel tenkes

⁴⁹ Rt. 1912 s. 624, Rt. 1970 nr. 1110, Rt. 1938 nr. 56, hentet fra Magnus Matningsdal *Norsk spesiell strafferett*, Bergen 2010 s. 179.

⁵⁰ Finn Haugen og Jon Sverdrup Efstad *Strafferett - håndbok*, Oslo 2015 s. 344

⁵¹ Johs. Andenæs, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelser*, Oslo 2008 s. 140.

⁵² Johs. Andenæs, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelser*, Oslo 2008 s. 141.

⁵³ Rolf. B. Wegner, *Strafferett spesiell del*, Drammen 2015, s. 194.

at å få en annens sæd i munnen mot sin vilje, vil være såpass inngripende at det vil høre inn under kategorien seksuell omgang. Dette fordi det muligens ikke vil utgjøre noen stor forskjell med tanke på fornærmedes opplevelse av hendelsen og eventuelle traumer i ettertid, om sæden som ble gitt/påtvunget henne/ham kom direkte fra penis eller fra en beholder. Dette kan dommen Rt. 1990 s. 760, som nevnt ovenfor, kunne gi nærmere veiledning om, spesielt dersom det her ikke forelå fysisk kontakt i mellom penis og fornærmedes munn. I et slikt tenkt tilfelle må det her selvsagt gjøres en konkret vurdering ut i fra det aktuelle saksforhold.

3.2.2 Straffbarhetsvilkårene

For at noen skal kunne straffes i Norge, må fire vilkår for straff være oppfylt. Vi kan dele disse fire vilkårene i to objektive vilkår, og to subjektive vilkår. Når det gjelder de generelle objektive vilkårene, må det for det første, ikke foreligge noen straffrihetsgrunner. Den eneste relevante straffrihetsgrunnen når det kommer til voldtekt, er samtykke – for da er jo forholdet per definisjon ikke voldtekt. En viktig del av etterforskningen ved festrelaterte voldtekter, er å avdekke om det forelå samtykke. Dette vil vi gå nærmere inn på senere i hoveddelen. For det andre må det, ut i fra legalitetsprinsippet, finnes et straffebed som rammer handlingen som er begått, jf. strl. 2005 § 14. De objektive vilkårene i gjerningsbeskrivelsen vil vi drøfte nedenfor. De to generelle subjektive vilkårene som må være oppfylt, er at han må være strafferettslig tilregnelig, jf. strl. 2005 § 20, og at han ut i fra dekningsprinsippet må ha utvist tilstrekkelig skyld for hvert av de objektive vilkårene i den aktuelle gjerningsbeskrivelsen.⁵⁴ Vi vil ikke gå nærmere inn på spørsmålet om tilregnelighet i denne oppgaven, men de subjektive vilkårene vil vi drøfte nedenfor.

3.2.3 Den objektive gjerningsbeskrivelse i strl. § 291 bokstav b

Straffeloven 1902 § 193, andre ledd ga tidligere bestemmelser om utnyttelse av noens psykiske lidelse eller psykiske utviklingshemming for å skaffe seg seksuell omgang. I Ot.prp. nr. 28 ble det lagt frem forslag om en lovendring som skulle videreføre gjerningsbeskrivelsen i strl. 1902 § 193, første ledd. Denne typen overgrep ble med dette karakterisert som voldtekt. Ved å heve strafferammen slik at den ble lik, ble det markert at forhold hvor noen utnytter andres bevisstløshet og lignende tilstander til seksuelle formål, kan være like alvorlige som

---

⁵⁴ Rolf. B. Wegner, *Strafferett spesiell del*, Drammen 2015, s. 27 og 63.

dem som tradisjonelt ble bedømt som voldtekt.⁵⁵ Ved lovendringen i år 2000 fikk vi altså § 192, første ledd, bokstav b. Lovendringen innebar ikke noen utvidelse av området for det straffbare. Strafferammen ble hevet fra fem til 10 års fengsel. Straffeskjerpelsen er klart uttrykt i avgjørelse Rt. 2003 s. 495, der det blant annet er uttalt at lovendringen "... innebar en vesentlig straffeskjerpelse og skulle markere at slike forbrytelser kan være like alvorlige som de overgrep som tradisjonelt har vært bedømt som voldtekt".⁵⁶

For at vilkårene i strl. 2005 § 291, bokstav b skal være oppfylt, må gjerningspersonen ha hatt seksuell omgang med en som var bevisstløs eller som av andre grunner var ute av stand til å motsette seg handlingen. Overgrepet bærer preg av utnyttelse av andres sårbarhet og forsvarsløshet, og voldsanvendelse eller trusler er derfor ikke nødvendig for å oppnå den seksuelle omgangen.⁵⁷ Offeret er her en passiv person som er ute av stand til å motsette seg den seksuelle omgangen.

Hva som ligger i seksuell omgang er allerede drøftet ovenfor. Vi vil nå drøfte alternativene for hvilken tilstand fornærmede må ha befunnet seg i under den seksuelle omgangen.

3.2.3.1 Nærmere om alternativet "bevisstløshet"

Ved alternativet bevisstløshet er det uten betydning hva som er årsaken til bevisstløsheten. Eksempler på bevisstløshet kan være dyp søvn, høyt inntak av alkohol, eller inntak av medikamenter. Det har ingen betydning for det objektive vilkåret om fornærmede selv eller gjerningspersonen skulle ha fremkalt bevisstløsheten. Imidlertid kan dette for gjerningspersonen virke straffeskjerpene om det er han som har fremkalt den. Dette vil vi komme vi tilbake til senere i oppgaven.

Personer som er bevisstløse som følge av selvforskyldt rus, er altså også vernet av bestemmelsen. Dette kommer frem i en dom fra Høyesterett Rt. 2013 s. 856, hvor en mann var på byen med sin kone og niese, hvor alle tre var beruset. Da de kom hjem, la de seg alle tre i samme seng. Fornærmede sovnet, og våknet av at tiltalte hadde fingrene sine inne i skjeden henne. Hun syntes også å merke at hun ble slikket på kjønnsorganet. Tiltalte erkjente

---

⁵⁵ Ot. prp. nr. 28, 1999-2000 s. 111.

⁵⁶ Rt. 2003 s. 495 hentet fra Rettsdata.no, se strl. 1902 § 192, 1. ledd, bokstav b, note 1632 v/ Magnus Matningsdal.

⁵⁷ Finn Haugen og Jon Sverdrup Efstad *Strafferett - håndbok*, Oslo 2015 s. 345.

i avhør at han hadde hatt fingre inne i henne, samt slikket henne på kjønnsorganet.⁵⁸ Tiltalte hadde her gjort seg skyldig i voldtekt til seksuell omgang, jf. strl. § 291, bokstav b.

Gjerningspersonen har ikke rett til å benytte seg av et samtykke, som er gitt i bevisst tilstand, etter at bevisstløsheten er inntrådt.⁵⁹ I Rt. 2003 s. 687 kom Høyesterett imidlertid frem til at bestemmelsen ikke kunne anvendes ved et tilfelle der en mann hadde fortsatt den seksuelle omgangen med en kvinne, etter at hun hadde sovnet. Høyesterett presiserte i dommen at straffrihet kun kan inntreffe hvis handlingen ikke går over til mer inngripende seksuelle handlinger etter at kvinnen har sovnet. Høyesterett tok i samme dom forbehold om tilfeller der bevisstløsheten inntreffer som følge av epileptisk anfall, en ulykke eller lignende.⁶⁰

Det fritar heller ikke for straff at den skyldige tror at fornærmede i bevisst tilstand ville ha samtykket. En problemstilling kan her være at gjerningspersonen feilaktig antar at den bevisstløse ville ha samtykket til seksuell omgang om personen hadde vært ved bevissthet. Et slikt samtykke vil altså ikke fritta for straff.⁶¹ Vi kommer tilbake til problematikken rundt samtykke senere i oppgaven.

3.2.3.2 Nærmere om alternativet “andre grunner”

Andre situasjoner hvor fornærmede er ute av stand til å motsette seg den seksuelle omgangen, likestilles med bevisstløshet. Dette kan være situasjoner hvor fornærmede er lam, hypnotisert eller totalt utmattet. I Rt. 1983 s. 1345, ble tiltalte dømt for å ha utført en seksuell handling med en kvinne med multippel sklerose. På grunn av sykdommen anså man henne ikke som i stand til å motsette seg handlingen.⁶²

Det fremgår i Rt. 1993 s. 963 at det ikke kun er situasjoner hvor fornærmede fysisk er forhindret til å motsette seg handlingen, men også tilfeller hvor den psykiske evnen til motstand er borte. I denne kjennelsen hadde domfelte anket dommen fra Byretten. Byretten dømte ham for å ha hatt seksuell omgang med en kvinne mens hun lå og kastet opp i en bønne på gulvet ved siden av. Byrettens mindretall bygget på at fornærmede hele tiden hadde fysisk mulighet til å snu seg eller forlate sengen slik at samleiet ikke ble gjennomført, og at hun

⁵⁸ Rt. 2013 s. 856, hentet fra Lovdata.no

⁵⁹ Rt. 2003 s. 495 hentet fra Rettsdata.no, se strl. 1902 § 192, 1. ledd, bokstav b, note 1632 v/ Magnus Matningsdal.

⁶⁰ Rt. 2003 s. 687, hentet fra Ot. prp. nr. 22, 2008-2009 s. 216.

⁶¹ Rolf. B. Wegner, *Strafferett spesiell del*, Drammen 2015, s. 197.

⁶² Rt. 1983 s. 1345, hentet fra Rolf. B. Wegner, *Strafferett spesiell del*, s. 197.

dermed faktisk ikke var ute av stand til å motsette det seg som skjedde. Byrettens flertall la imidlertid til grunn at kvinnen var «så fyllesyk at hun ikke orket å komme seg unna eller på tilstrekkelig måte gjøre fysisk motstand mot tiltalte» - den psykiske evnen til motstand var borte. Høyesterett forkastet dermed anken.⁶³

I LB. 2002 s. 905 fremkommer et eksempel på når det kan foreligge andre grunner til å være ute av stand til å motsette seg handlingen. Her forklarte fornærmede at hun kun hadde drukket et par pils, og at hun var litt beruset, men ikke full. I løpet av kjøreturen med tiltalte, som strakk seg over noen kilometer, opplevde fornærmede ”å forsvinne ut av sin egen kropp” flere ganger under kjøreturen. Hun forklarte dette med en beskyttelsesmekanisme hun hadde når hun opplevde traumatiske situasjoner. Fornærmede var på grunn av sterk angst ikke i stand til å utøve fysisk motstand, og dermed ikke i stand til å motsette seg den seksuelle omgangen.⁶⁴

Som dommene ovenfor viser eksempler på, er det altså ut i fra rettspraksis tilstrekkelig å være psykisk ute av stand til å motsette seg handlingen. Likevel legges det til grunn i en nyere dom, LB. 2013 s. 210373, at «ute av stand til å motsette seg handlingen», må forstås slik at vedkommende *helt* mangler evne til å motsette seg den seksuelle omgang.⁶⁵

Vi har nå sett på hva som ligger i vilkårene i gjerningsbeskrivelsen i strl. § 291, bokstav b. I bokstav b er det ikke et vilkår om årsakssammenheng. Det er her tilstrekkelig at gjerningspersonen har seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen. Som tidligere skrevet er det altså ikke relevant om fornærmede ville ha samtykket til handlingen under andre omstendigheter.⁶⁶

3.2.3.3 “Andre grunner” vs. psykisk lidelse, jf. strl. § 295, bokstav b

Strl. § 295 gir bestemmelser om misbruk av overmaktsforhold og lignende. Av bokstav b i denne bestemmelsen fremgår det at det er straffbart å utnytte noens psykiske lidelse eller psykiske utviklingshemming, dersom forholdet ikke rammes av strl. § 291. Det er derfor av

---

⁶³ Rt. 1993 s. 963, hentet fra LB. 2013 s. 210373, hentet fra Lovdata.no

⁶⁴ LB. 2002 s. 905.

⁶⁵ LB. 2013 s. 210373, hentet fra lovdata.no.

⁶⁶ Ot. prp. 22, 2008-2009 s. 216.

interesse å vite hvor grensene mellom anvendelsen av strl. § 291 bokstav b, og strl. § 295 bokstav b går.

Vilkåret i strl. § 295, bokstav b er “utnyttelse av psykisk lidelse eller psykisk utviklingshemming.”. Det er et krav om at lidelsen eller utviklingshemmingen er *utnyttet*. Dette vil si at den seksuelle omgangen bare kan forklares med fornærmedes psykiske tilstand.⁶⁷

Vilkåret “psykisk lidelse eller psykisk utviklingshemming” omfatter personer som varig eller forbigående lider av en psykisk lidelse eller har en psykisk utviklingshemming.⁶⁸ All seksuell omgang med personer som befinner seg i en slik situasjon, vil ikke være straffbar, da det nettopp er et vilkår at tilstanden må være utnyttet. I tilfeller hvor et ektepar eller samboerpar fortsetter sitt seksuelle samliv, også etter at den ene parten har fått en sykelig forstyrrelse av sjelsevne, vil det som regel ikke være snakk om utnyttning.⁶⁹

Hvis forholdet ikke faller under voldtektsbestemmelsen er det adgang til å stille nytt spørsmål etter strl. 2005 § 295 bokstav c. Dette kommer frem av høyesterettsdom Rt. 2006 s. 279.⁷⁰ Retten har da en plikt til å stille nytt spørsmål hvis det fremstår som nærliggende å anvende de alternative straffebestemmelsene. Dersom den psykiske tilstanden har medført at fornærmede er ute av stand til å motsette seg handlingen, skal det straffbare forholdet bedømmes etter voldtektsbestemmelsen, strl. 2005 § 291, bokstav b.^{71 72}

Fra rettspraksis vises det imidlertid til noen eksempler, hvor det kan stilles spørsmål om forholdet mellom strl. 2005 § 291, bokstav b om voldtekt og strl. 2005 § 295, bokstav b om utnyttelse av psykisk lidelse eller psykisk utviklingshemming. I Rt. 2005 s. 154 ble en dom, hvor to personer hadde utført seksuelle overgrep i fellesskap mot en sterkt psykisk utviklingshemmet jente, anket. Kvinnen hadde en IQ på under 50 og en intelligensalder på førskolenivå. Høyesterett mente at kvinnens sterke utviklingshemming medførte at hun nærmest var ute av stand til å motsette seg handlingen, og at det derfor var naturlig å utmåle

---

⁶⁷ Finn Haugen og Jon Sverdrup Efjestad *Strafferett - håndbok*, Oslo 2015 s. 358.

⁶⁸ Rolf. B. Wegner, *Strafferett spesiell del*, Drammen 2015, s. 205.

⁶⁹ Ot. prp. nr. 28, 1999-2000 s. 113

⁷⁰ Rt. 2006 s. 279 hentet fra Rettsdata.no, se strl. 1902 § 192, 1. ledd, bokstav b, note 1633 v/ Magnus Matningsdal.

⁷¹ Ot. prp. nr. 22, 2008-2009 s. 236.

⁷² Dommen henviser til de gamle bestemmelsene. Tilsvarende vil gjelde for dagens bestemmelser.

straff på omtrent samme nivå som for voldtekt etter nåværende strl. § 291, bokstav b.⁷³ Tiltalte ble likevel straffet for overtredelse av nåværende strl. § 295, bokstav b, mens straffen ble utmålt på omtrent samme nivå som etter dagens voldtektsbestemmelse. Med dagens bestemmelse hvor det er presisert i strl. § 295, bokstav b, at bestemmelsen bare skal komme til anvendelse ”dersom forholdet ikke rammes av § 291”, er det tenkelig at forholdet ville blitt rammet av voldtektsbestemmelsen i det nevnte tilfellet.

Som vi ser er strl. 2005 § 295, bokstav b ment som et ekstra vern og beskyttelse for personer med psykisk utviklingshemming eller psykisk lidelse fra å bli utsatt for seksuelle overgrep. Dette vernet kommer i tillegg til bestemmelsen om voldtekt i strl. 2005 § 291, og ikke i stedet for.

3.2.4 Straffeskjerpene: Strl. § 292, bokstav d

I strl. § 292, bokstav d finner vi et straffeskjerpene moment som kan være spesielt relevant ved festrelaterte voldtekter. Dersom bevisstløsheten eller de andre grunner til å ikke kunne motsette seg den seksuelle omgangen, er fremkalt av lovbrøteren, vil dette være straffeskjerpene etter bokstav d i denne bestemmelsen. Dersom lovbrøteren finnes skyldig i strl. § 292, bokstav d, utløses minstestrafen for voldtekt.

Formuleringen “for å oppnå seksuell omgang” er ment bokstavelig. Gjerningspersonens hensikt med eksempelvis å gi fornærmede bedøvende midler eller lure henne til å drikke seg sanseløs beruset, må være det å skaffe seg seksuell omgang. Bestemmer lovbrøteren seg for å utnytte fornærmede etter at vedkommende er i den hjelpeløse tilstanden, er det strl. § 291, bokstav b som blir gjeldende.⁷⁴

3.2.5 Subjektive vilkår

3.2.5.1 Strl. § 291 bokstav b - fortsett

Skyldkravet ved voldtekt etter strl. § 291 er forsett. Av strl. 2005 § 22, første ledd fremgår det at forsett foreligger når noen begår en handling som dekker gjerningsbeskrivelsen i et straffebud a) med hensikt, b) med bevissthet om at handlingen sikkert eller mest sannsynlig

⁷³ Ot. prp. nr. 22, 2008-2009 s. 236.

⁷⁴ Johs. Andenæs, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelser*, Oslo 2008 s. 148.

dekker gjerningsbeskrivelsen, eller c) holder det for mulig at handlingen dekker gjerningsbeskrivelsen, og velger å handle selv om det skulle være tilfellet. Forsettet må dekke alle momentene i gjerningsbeskrivelsen.⁷⁵ De mest vanlige formene for forsett i praksis, er visshets- og sannsynlighetsforsett, i tillegg til hensiktsforsett.⁷⁶ Visshets- og sannsynlighetsforsett innebærer at gjerningspersonen enten må ha forstått eller funnet det overveiende sannsynlig at det var seksuell omgang han utførte, og at offeret var bevisstløst, eller at offeret var ute av stand til å motsette seg handlingen.⁷⁷ Gjerningspersonen kan altså ikke dømmes for voldtekt dersom han faktisk trodde offeret var i en tilstand hvor hun kunne motsette seg handlingen, og at den seksuelle omgangen var frivillig.⁷⁸

Når det gjelder den straffeskjerpene bestemmelsen, i § 292, bokstav d, gjelder et hensiktsforsett. Her må gjerningspersonen ha vært klar over eller regnet det som mest sannsynlig at han satt offeret i en tilstand hvor hun er ute av stand til å motsette seg handlingen, og at hensikten med dette var å oppnå seksuell omgang.

Etter strl. 2005 § 25, første ledd skal enhver bedømmes etter sin oppfatning av den faktiske situasjonen på handlingstidspunktet. Dersom uvitenheten er uaktsom, straffes handlingen når uaktsomt lovbrudd er straffbart, jf. strl. § 25, annet ledd. Etter strl. § 294 straffes grovt uaktsomt voldtekt med fengsel inntil seks år. Grensen mellom den forsettlige og den grovt uaktsomme handlingen beror på gjerningspersonens subjektive forestillinger i gjerningsøyeblikket.⁷⁹ Vi vil i avsnittet nedenfor gjøre rede for når grovt uaktsomt voldtekt foreligger.

3.2.5.2 Strl. § 294 - grovt uaktsomt voldtekt

Under revisjonen av kapitelet om seksuallovbrudd i år 2000, ble det vurdert om hvorvidt voldtektsbestemmelsen burde omfatte alle former for seksuell omgang med manglende samtykke. Flertallet av utvalget gikk i mot et slikt samtykkekrav i voldtektsbestemmelsen. De mente en slik tilføyelse ikke ville tilføre voldtektsbestemmelsen noe. De mente heller at et

---

⁷⁵ Ot. prp. nr. 22, 2008-2009, s.438.

⁷⁶ Johs. Andenæs, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelser*, Oslo 2008 s. 42.

⁷⁷ NOU 2008: 4 s.19.

⁷⁸ Ot. prp. nr 28, 1999-2000 s. 26.

⁷⁹ NOU 2008: 4 s.19.

samtykkekrav ville føre til et større fokus på offerets atferd, og at et slikt vilkår ville kreve mer av offeret med tanke på å gi uttrykk for motstand.⁸⁰

Samtykke som straffefrihetsgrunn kan være aktuelt for noen typer lovbrudd, men dette gjelder ikke ved voldtekt. Her er det meningsløst å spørre om samtykke fra offeret, vil frita gjerningspersonen for straff. Har offeret gitt samtykke til voldtekt, er så er det ikke tale om en voldtekt.⁸¹

På grunn av det strenge beviskravet i straffesaker, kan vilkåret om fortsett skape problemer i en del saker. Spesielt gjelder dette når tiltalte påstår at han trodde fornærmedes motstand var symbolsk, og at det dermed forelå et samtykke.⁸² For å gjøre voldtektsbestemmelsen mer effektiv ble det i år 2000 bestemt at grovt uaktsom voldtekt skulle gjøres straffbart, med en normalstrafferamme på fem år og en strafferamme på åtte år ved visse skjerpene omstendigheter.⁸³ Å gjøre også den uaktsomme voldtekt straffbar, skulle bidra til å være en forebyggende signaleffekt fra samfunnets side om det klart straffverdige ved også uaktsomme voldtektskrenkelser.⁸⁴ Departementet la avgjørende vekt på at kriminaliseringen ville styrke rettsvernet for voldtekts ofre.⁸⁵ Forslaget bygget også på en grunntanke om at all seksuell omgang bør være basert på frivillighet fra begge parter, og at begge har et ansvar for å respektere hverandres grenser. I Ot.prp. nr. 28 står det at det kan være et problem i praksis at fornærmedes ”nei” til seksuell omgang ikke blir tatt alvorlig av gjerningspersonen, spesielt hvis de to har hatt kontakt med hverandre på forhånd.⁸⁶

Etter strl. § 23, første ledd er man uaktsom dersom man handler i strid med kravet til forsvarlig opptreden på et område, og man ut fra sine personlige forutsetninger kan bebreides. Den uaktsomheten som vil kunne felle gjerningspersonen i strl. § 294, må imidlertid være grov.⁸⁷ Uaktsomheten er grov dersom handlingen er svært klanderverdig og det er grunnlag for sterk bebreidelse, jf. strl. § 23, andre ledd. Grovt uaktsom voldtekt foreligger altså når

---

⁸⁰ Ot. prp. nr. 22, 2008-2009 s. 218.

⁸¹ Rolf. B. Wegner, *Strafferett alminnelig del*, Drammen 2015, s. 58.

⁸² Magnus Matningsdal, *Norsk spesiell strafferett*, Bergen 2010, s. 200.

⁸³ I strl. 2005 er strafferammene hevet til henholdsvis seks og ti år.

⁸⁴ Ot. prp. nr. 28 1999-2000 s. 30-31.

⁸⁵ Ot. prp. nr. 22 2008-2009, s. 233.

⁸⁶ Ot. prp. nr. 28 1999-2000 s. 16.

⁸⁷ Rolf. B. Wegner, *Strafferett spesiell del*, Drammen 2015, s. 200.

gjerningspersonen sterkt kan bebreides for ikke å ha forstått at den seksuelle omgangen skjedde med noen som var ute av stand til å motsette seg handlingen.

Hvis retten ikke finner at den kan forkaste tiltaltes forklaring om forholdet, mangler forsett.⁸⁸ Det kan da være aktuelt å se på om forholdet kan være grovt uaktsomt, da grov uaktsomhet ligger nært opp til forsett. Gjerningsbeskrivelsen i strl. § 294 bygger på det samme som i strl. § 291, og det er kun skyldkravet som skiller dem. Wegner skriver at lovgiver har ment å ville ramme skjult forsett, for å styrke voldtektsfrenes rettsvern.⁸⁹

Det er ikke sjeldent at gjerningsmannen hevder at det forelå samtykke, og at han tolket atferden til fornærmede som at vedkommende frivillig var med på den seksuelle omgangen, et slags “konkludent samtykke”, som betyr at vedkommendes vilje kommer til uttrykk uten at vedkommende uttaler seg. I slike tilfeller vil det ofte være svært vanskelig å bevise skyldgraden. Fornærmede kan ha villet en seksuell handling, men ikke seksuell omgang, og i alle fall ikke samleie. Gjerningsmannen har altså feilbedømt samtykkets rekkevidde. I slike tilfeller, vil aktsomhetsbedømmelsen lett komme til å bero på fornærmedes egen, videre opptreden, for eksempel om hun protesterte og hvordan protesten kom til uttrykk. Var protesten egnet til å ta fra gjerningsmannens gode tro på at et samtykke til handlingen forelå?⁹⁰ Andre tilfeller hvor det kan være aktuelt med bestemmelsen om grovt uaktsom voldtekt er der gjerningspersonen hevder at det fortsatt forelå et samtykke, men hvor samtykket er trukket tilbake. Et samtykke kan når som helst trekkes tilbake, og det kan i slike tilfeller oppstå spørsmål om gjerningspersonen måtte forstå at samtykke var trukket tilbake, eller om han forsto dette eller regnet det som overveiende sannsynlig, og dermed utviste forsett.⁹¹

Et eksempel som viser anvendelsen av grovt uaktsom voldtekt, jf. strl. § 294, jf. § 291, bokstav b er dommen LA. 2006 s. 91599. Her hadde en mann blitt dømt i tingretten for forsettlig voldtekt. Han anket og lagmannsretten dømte ham for grovt uaktsom voldtekt. Tiltalte hadde puttet en eller flere fingre og/eller masturbert fornærmede, som satt på nattbussen og sov. Han satt ved siden av fornærmede på bussen, og begynte å stryke henne på låret og i skrittet utenpå buksen. Tiltaltes forklarte at fornærmede lå med hodet inntil ruten, og

---

⁸⁸ Johs. Andenæs, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelser*, Oslo 2008 s. 146.

⁸⁹ Rolf. B. Wegner, *Strafferett spesiell del*, Drammen 2015, s. 200.

⁹⁰ Johs. Andenæs, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelser*, Oslo 2008 s. 147.

⁹¹ Ot. prp. nr. 28 1999-2000, s. 25.

han trodde hun så ut av vinduet. Grunnen til at Lagmannretten mente at forsettet ikke kunne bevises, var fordi de la til grunn at tiltalte ikke forstod at fornærmede sov og var ute av stand til å motsette seg handlingen, men at han derimot opptrådte grovt uaktsomt med hensyn til dette.⁹²

Et annet eksempel fra rettspraksis finnes i Rt. 2014 s. 459. Der dømte Høyesterett en mann for grovt uaktsom voldtekt, etter strl. § 294, jf. § 291, bokstav b. Tiltalte hadde forut for voldtekten deltatt i seksuelle aktiviteter sammen med fornærmede og hennes samboer, men han hadde ikke forvisset seg om at kvinnen ikke sov, da han førte sin penis i hennes skjede etter at de tre hadde lagt seg til å sove i samme seng. Dette var en opptreden som foranlediget sterk bebreidelse for mangel på aktsomhet. Fornærmedes deltakelse i de forutgående seksuelle aktivitetene, hvorunder hun utførte oralsex på tiltalte samtidig med at hun hadde samleie med samboeren, gjorde handlingen langt mindre grov enn det som vanligvis er tilfelle ved domfellelser for grovt uaktsom voldtekt.⁹³

Som vi ser, kan skyldkravet grov uaktsomhet fange opp voldtektsaker der man ikke klarer å bevise gjerningspersonens forsett. Ved rene overfallsvoldtekter vil forsettet ofte være klart, og bestemmelsen i § strl. 294 vil i slike tilfeller være lite aktuell.⁹⁴ Grov uaktsomhet som skyldkrav er imidlertid relativt ofte forbundet med festrelaterte voldtekter.⁹⁵ Det at det kan være vanskelig å bevise gjerningspersonens skyld, er en av flere grunner til at festrelaterte voldtekter er krevende å etterforske. Vi vil nå se nærmere på noen av utfordringene politi og påtalemyndighet kan møte på under etterforskning av disse sakene.

3.3 Utfordringer ved etterforskning av voldtekter

I Riksadvokatens rundskriv om politiets og påtalemyndighetens behandling av voldtektssaker står det at voldtektssaker skal etterforskes raskt, målrettet og grundig. Voldtektssaker er som nevnt et prioritert område for Riksadvokaten. Tross den betydelige innsatsen som har blitt satt inn på området, er det fremdeles forbedringspotensiale ved etterforskningen. Riksadvokaten mener at dette særlig gjelder ved den innledende etterforskningen og saksbehandlingen.

---

⁹² LA. 2006 s. 91599, hentet fra Ot.prp. nr. 22, 2008-2009, s. 234.

⁹³ Rt. 2014 s. 459, hentet fra Lovdata.no

⁹⁴ Johs. Andenæs, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelser*, Oslo 2008 s. 147.

⁹⁵ Rolf. B. Wegner, *Strafferett spesiell del*, Drammen 2015, s. 200.

Arbeidet som gjøres i den innledende fasen, har stor betydning for den videre etterforskningen av sakene. Det er blant annet utarbeidet tiltakskort som skal øke kvaliteten på etterforskningen i den innledende fasen.⁹⁶ Voldtektsgruppen hos Kripos har et ansvar for å heve kompetansen og kvaliteten på etterforskningen av voldtekter. De skal gi de enkelte politidistriktene den kompetansen de trenger, samt tilrettelegge for et godt fagmiljø.

Som vi innledet denne oppgaven med ender relativt få voldtektssaker i retten og få gjerningspersoner blir dømt. Som nevnt ble det i 2014 tatt ut tiltale i 179 voldtektssaker⁹⁷. 67 av disse var festrelaterte voldtekter. 24 av de 67 endte med frifinnelse.⁹⁸ Vi vil videre i oppgaven gjøre rede for forhold ved bevissituasjonen som gjør etterforskningen av voldtektssaker utfordrende, og som igjen gjør det vanskelig for påtalemyndigheten å ta ut tiltale. Først vil vi kort ta for oss viktige prinsipper ved all etterforskning.

3.3.1 Prinsipper ved etterforskningen

I en voldtektssak starter etterforskningen ved at politiet får kjennskap til at en voldtekt skal ha skjedd, som regel gjennom en anmeldelse. Etter Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven eller strpl.) § 224, iverksettes etterforskningen “når det er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger et straffbart forhold”. Påtalen i voldtektssaker er ubetinget offentlig, jf. strl. § 62a.⁹⁹

Etterforskningen skal skaffe tilveie opplysninger som taler for og i mot gjerningspersonen. Dette følger av objektivetsprinsippet, jf. strpl. § 226. Det er viktig at etterforskeren stopper opp og tenker over om kravet til objektivitet er ivaretatt gjennom hele etterforskningen. Det er lett å danne seg en oppfatning om hva som har skjedd. Man må være forsiktig med mer eller mindre å bevisst tolke informasjonen man får inn til å passe inn i et bilde man har av hva som har skjedd. Dette kan føre til at man blir mindre åpen for andre måter å se saken på.¹⁰⁰ Etterforskeren må danne seg så mange hypoteser av mulige hendelsesforløp som mulig, og kontinuerlig vurdere disse objektivt. Målet er at man gjennom testing av disse hypotesene, står igjen med én hypotese nærmest mulig sannheten, der alle andre hypoteser er falsifisert.

---

⁹⁶ Riksadvokatens rundskriv fra 08.11.13. *Politiets og påtalemyndighetens behandling av voldtektsaker - oppfølging av regjeringens handlingsplan mot voldtekt 2012-2014 - direktiver og anbefalinger*, Oslo 2013 s. 1.

⁹⁶ *Handlingsplan mot voldtekt 2012-2014*, 2012 s. 1.

⁹⁷ Se fotnote 11.

⁹⁸ Voldtektsgruppa v/ Kripos, *Voldtektssituasjonen 2014*, Oslo 2015 s. 19-20.

⁹⁹ Veileder i voldtektssaker, hentet fra KO:DE 21.11.15

¹⁰⁰ Steinar Fredriksen, *Innføring i straffeprosess*, 3. utgave, Oslo 2013 s. 113.

Det å være objektiv, betyr ikke at man skal møte folk med et steinansikt. Man bør vise forståelse og empati for ofre, så vel som den mistenkte. Man skal fremstå som et medmenneske - det kan bety svært mye for ofret å oppleve at hun/han blir trodd av politiet. Men det er helt avgjørende at måten man tenker på er objektiv og nøytral. Enkelte voldtektsanmeldelser vil være falske, uten at man kan si med sikkerhet hvor stort problemet med slike anmeldelser er. Etterforskningen må avdekke falske anmeldelser, slik at ingen uskyldige blir fengslet eller dømt. Det krever en kritisk evaluering av fornærmedes forklaring, samtidig som samfunnet forventer at voldtatte ikke traumatiseres ytterligere under politiets arbeid. Det stilles med andre ord store krav til etterforskeren i voldtektssaker - man skal klare å formidle empati samtidig som man stiller kritiske kontrollspørsmål.¹⁰¹

Strpl. § 226 angir formålet med etterforskningen. Gjennom etterforskningen skal politiet forsøke å avdekke de faktiske forhold som har betydning for om en straffbar handling har funnet sted, herunder både de objektive og de subjektive vilkår. Dette må gjøres gjennom avhør og andre relevante etterforskingsskritt.¹⁰² Opplysningene som kommer frem gir påtalemyndigheten et grunnlag til å kunne ta stilling til spørsmålet om tiltale. Blir det tatt ut påtale, skal etterforskningen gi retten grunnlag til å avgjøre spørsmålet om straffeskyld.¹⁰³ Det er påtalemyndigheten som har ansvaret for at saker som bringes inn for retten iakttar beviskravet som gjelder i alle straffesaker.¹⁰⁴ Beviskravet er strengt; tiltaltes straffeskyld skal være bevist utover en hver rimelig og fornuftig tvil - en eventuell tvil skal med andre ord komme tiltalte til gode.

3.3.2 Bevissituasjonen

Bevissituasjonen i voldtektssaker kan være vanskelig, noe som gjør sakene svært krevende å etterforske. Ved festrelaterte voldtekter har man en ekstra utfordring ved at det ofte er tilfelle at fornærmedes og tiltaltes forklaringer er de viktigste momentene i rettssaken. Det kan gjøre det ytterligere komplisert at de involverte partene og eventuelle vitner ofte er beruset, og dermed ikke har klare bilder av hendelsesforløpet.

---

¹⁰¹ NOU 2008: 4, side 56.

¹⁰² Steinar Fredriksen, *Innføring i straffeprosess*, 3. utgave, Oslo 2013 s. 113.

¹⁰³ Veileder i voldtektssaker, hentet fra KO:DE 21.11.15.

¹⁰⁴ *Handlingsplan mot voldtekt 2012-2014*, 2012 s. 25-26.

I nesten ni av ti voldtektssaker har fornærmede og mistenkte hatt en form for kontakt i forkant av den anmeldte voldtekten. Gjerningspersonen kan ha lovlig tilgang til åstedet, noe som gjør at fingeravtrykk, fottøyavtrykk og DNA får liten eller ingen bevismessig verdi.¹⁰⁵ DNA fra mistenkte som er sikret på fornærmede, forklares ofte av mistenkte med påstand om frivillighet fra fornærmedes side. Da det er svært sjeldent med øyevitner, blir det ord mot ord.¹⁰⁶ Man kan tenke seg at overgriper hevder at samtykke forelå, mens fornærmede forklarer at dette ikke var tilfellet. Troverdighetsvurderingen av de to vil dermed spille en avgjørende rolle. Flere forhold kan spille inn på troverdighetsvurderingen, som for eksempel forventet atferd etter en anmeldt voldtekt. Dersom det har tatt lang tid å anmelde, at fornærmede tilsynelatende ikke har fått noen større psykiske plager og at mistenkte/tiltalte gir et positivt inntrykk, kan - bevisst eller ubevisst - spille inn på vurderingen av troverdigheten.¹⁰⁷

Der en person skaffer seg seksuell omgang overfor bevisstløse og hjelpeløse er det spesielt vanskelig å bevise at voldtekten har skjedd, da det ikke er krav om direkte bevis som for eksempel merker etter vold. Det er viktig at det etterforskes med tanke på å belyse alle sider ved saken, herunder om det foreslå et samtykke eller ikke. Det er flere momenter i den aktuelle saken påtaleansvarlig og etterforsker bør vurdere. De må eksempelvis få klarhet i om det er enighet mellom partene, typisk detaljer som tid, sted, tidligere kontakt, detaljer rundt den seksuelle kontakten, kommunikasjonen dem i mellom, inntak av alkohol/rusmidler og så videre. De må også avdekke i hvilken grad det er samsvar mellom de tekniske funnene i saken og partenes forklaringer, og hva det betyr for saken om det ikke er samsvar her. De må gå nøye igjennom vitneopplysninger som eventuelt finnes i saken. Videre må det avdekkes om partene kan ha motiv for å forklare seg i en bestemt retning. I så fall vil dette selvsagt påvirke troverdigheten til partene. Det samme kan være tilfelle dersom det har gått lang tid siden voldtekten skjedde til anmeldelsen ble levert, og hvis partene endrer forklaring underveis.¹⁰⁸

For å kunne forebygge og etterforske voldtekter det viktig at fornærmede anmelder forholdet. Om de anmelder avhenger ofte av fornærmedes tillit til politiets arbeid og etterforskning av slike saker. Dersom et offer for voldtekt har sett et oppslag i avisen om at over 80 prosent av anmeldelsene blir henlagt, er det mulighet for at vedkommende tenker at det ikke har noen

---

¹⁰⁵ NOU 2008: 4 s. 56.

¹⁰⁶ *Handlingsplan mot voldtekt 2012-2014*, 2012 s. 25

¹⁰⁷ Voldtektsgruppa v/ Kripos, *Voldtektssituasjonen 2014*, Oslo 2015 s. 21.

¹⁰⁸ Veileder i voldtektssaker, hentet fra KO:DE 21.11.15.

hensikt å anmelde.¹⁰⁹ Som redegjort for ovenfor, kan økt antall anmeldelser og rettslige avgjørelser påvirke den individual- og allmennpreventive virkning. Det vil også være enklere å sette inn tiltak som kan virke forbyggende, hvis politiet og andre instanser har kjennskap til hvem, hvor, når og hvordan forholdene foregår. På bakgrunn av dette, samt at sakene får store konsekvenser for de berørte partene, er det altså viktig at politiet håndterer anmeldelser av voldtekt med maksimal innsats og faglig presisjon. Med tanke på rettssikkerheten kan det ikke være et mål at ingen voldtektssaker henlegges, men det må være et mål at alle voldtektssaker gis prioritet og etterforskes grundig.¹¹⁰

4.0 Avslutning

Ved å jobbe med denne bacheloroppgaven har vi fått kunnskap om gjeldende rett på et meget dagsaktuelt område. Som nevnt har andelen anmeldte festrelaterte voldtekter økt de siste årene. Økt fokus på slike voldtekter, gjennom blant annet kampanjen til Kripos, *Kjernekar*, kan ha ført til at den økte andelen skyldes høyere anmeldelsestilbøyelighet for slike voldtekter. Samtidig kan den økte andelen anmeldelser av denne typen voldtekter skyldes en faktisk økning i antall festrelaterte voldtekter.

Oppgaven belyser gjeldende rett på området, der vold og trusler ikke har vært involvert i den seksuelle omgangen. Vi har sett at bestemmelsen i strl. § 291, bokstav b fungerer som et viktig vern overfor bevisstløse og andre hjelpeløse voldtekts ofre. Det fremkommer av oppgaven at voldtekt er vanskelig å etterforske, og da spesielt de festrelaterte. Dette fordi bevissituasjonen er utfordrende da sakene preges av et uklart bilde av hva som har skjedd på grunn av rus, usikkerhet om hvorvidt samtykke forelå, forutgående kontakt og manglende vitner. Dette gjør at forklaringene til de involverte partene og deres troverdighet, tillegges avgjørende vekt for påtalemyndigheten og for retten. Da det ofte er vanskelig å bevise om det foreligger forsett, ser vi at bestemmelsen om grovt uaktsom voldtekt kan fange opp noen av voldtektssakene der retten ikke klarer å forkaste tiltaltes forklaring.

Å sette seg inn i dette temaet har vært lærerikt og interessant, selv om det til tider har vært ubehagelig å lese rettsavgjørelsene. Gjennom arbeidet med oppgaven, har vi skjønnet hvor

---

¹⁰⁹ NOU 2008: 4 s. 42

¹¹⁰ *Handlingsplan mot voldtekt 2012-2014*, 2012 s. 26.

viktig det er at politiet har god kunnskap om og kompetanse på området, slik at slike saker blir tatt alvorlig, og at kvaliteten på etterforskningen er tilfredsstillende. Dette vil både være til nytte for ofrene, deres pårørende, rettssikkerheten samt at det vil bidra til forebygging av nye forhold.

5.0 Litteraturliste

Lover

Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10 (straffeloven).

Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangen i straffesaker (straffeprosessloven).

Lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven).

Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven).

Litteratur

Andenæs, Johs., *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene* (Oslo 2008).

Andenæs, Johs., *Straffen som problem*, 2. utgave (Halden 1996).

Auglend, Ragnar L., Mæland, Henry John og Røsandhaug, Knut, *Politirett* (Oslo 2004).

Fredriksen, Steinar, *Innføring i straffeprosess*, 3. utgave (Oslo 2013).

Haugen, Finn og Efjestad, Jon Sverderup, *Strafferett - håndbok* (Oslo 2015).

Lie, Elisabeth Myhre, *I forkant - Kriminalitetsforebyggende politiarbeid* (Oslo 2011).

Matningsdal, Magnus, *Norsk spesiell strafferett* (Bergen 2010).

Wegner, Rolf. B., *Strafferett alminnelig del* (Drammen 2015).

Wegner, Rolf. B., *Strafferett spesiell del* (Drammen 2015).

Rapporter og offentlige dokumenter

Handlingsplan mot voldtekt 2012-2014. Oslo: Justis – og beredskapsdepartementet.

NOU 2008: 4 Fra ord til handling. Bekjempelse av voldtekt krever handling. Oslo: Justis – og beredskapsdepartementet.

Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delprosjisjon - slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning). Oslo: Justis – og beredskapsdepartementet.

Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) Om lov om endringer i straffeloven mv. (seksuallovbrudd). Oslo: Justis – og beredskapsdepartementet.

Ot.prp. nr. 79 (1988-1989) Om endringer i straffeloven og straffeprosessloven .m. (skjerpete strafferammer for voldsforbrytelser, straff for innførsel av pornografi, styrking av

domstolenes fagkyndighet i saker om økonomisk kriminalitet, raskere av behandling av straffesaker m.m). Oslo: Justis – og beredskapsdepartementet.

Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) Om lov om straff (straffeloven). Oslo: Justis – og beredskapsdepartementet.

Sætre, Marianne og Grytdal, Veslemøy v/ strategisk stab Oslo politidistrikt, *Voldtekt i den globale byen - endringer i anmeldte voldtekter og seksualkultur i Oslo* (Oslo 2011).

Thoresen, Siri og Hjemdal, Ole Kristian v/ Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), *Vold og voldtekt i Norge - En forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv* (Oslo 2014).

Voldtektsgruppa v/ Kripos, *Voldtektssituasjonen 2012* (Oslo 2013).

Voldtektsgruppa v/ Kripos, *Voldtektssituasjonen 2014* (Oslo 2015).

Internettsider

Aftenpostens internettsider <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/1-prosent-av-voldtektene-ender-med-fellende-dom-7990675.html> (november 2015).

A-magasinet internettsider, <http://mm.aftenposten.no/2015/1-av-100/> (november 2015).

Facebooks internettsider, <https://www.facebook.com/kjernekar> (november 2015).

Lovdata.no

Politiets internettsider, https://www.politi.no/aktuelt/nyhetsarkiv/2014_04/Nyhet_13635.xml (november 2015).

Politiforums internettsider, <http://politiforum.no/no/meninger/leserinlegg/2015/Etterforskning+av+voldtekt+er+ingen+kvikkfix.d25-T2tLO3G.ips> (november 2015)

Rettsdata.no

Riksadvokatens rundskriv fra 08.11.13. *Politiets og påtalemyndighetens behandling av voldtektsaker - oppfølging av regjeringens handlingsplan mot voldtekt 2012-2014 - direktiver og anbefalinger* (Oslo 2013), tilgjengelig på <http://www.riksadvokaten.no/filestore/Dokumenter/2013/Dokument.pdf> (november 2015).

Dommer

Dommer fra Høyesterett:

Rt. 1912 s. 624

Rt. 1938 s. 56

Rt. 1970 s. 1110

Rt. 1983 s. 1345
Rt. 1990 s. 760
Rt. 1993 s. 963
Rt. 2003 s. 495
Rt. 2003 s. 687
Rt. 2004 s. 252
Rt. 2005 s. 154
Rt. 2006 s. 279
Rt. 2013 s. 856
Rt. 2014 s. 459
Rt. 2015 s. 943

Dommer fra Lagmannsretten:

LB. 2002 s. 905
LA. 2006 s. 91599
LB. 2013 s. 210373

Selvvalgt litteratur

Auglend, Ragnar L., Mæland, Henry John og Røsandhaug, Knut, *Politirett* (Oslo 2004).

Fredriksen, Steinar, *Innføring i straffeprosess*, 3. utgave (Oslo 2013).

Haugen, Finn og Efjestad, Jon Sverderup, *Strafferett - håndbok* (Oslo 2015).

Lie, Elisabeth Myhre, *I forkant - Kriminalitetsforebyggende politiarbeid* (Oslo 2011).

Matningsdal, Magnus, *Norsk spesiell strafferett* (Bergen 2010).

Vedlegg 1

Lovspeil: Viser de seksuallovbrudd som er aktuelle i oppgaven.

Straffeloven 2005	Straffeloven 1902
§ 291	§ 192 første ledd
§ 292	§ 192, annet ledd, § 206
§ 294	§ 192, fjerde ledd
§ 295, bokstav b	§ 193, annet ledd